

معرفی مآخذشناسی‌های خط بریل

الهه نوری^۱

بوده است و غیر از نابینایان اقشار غیر معلول هم در فرصت‌هایی که چشم آنان مشغول است می‌توانند از طریق گوش به مطالعه بپردازند. مثلاً به هنگام رانندگی می‌توان مطالب کتاب را با گوش دادن دریافت کرد. از اینرو از پنج حس اصلی، با استفاده از سه حس می‌توان به مطالعه پرداخت. فقط هنوز از حس بویایی و چشایی استفاده نمی‌شود. اما این فهرست، کتاب‌های بریل و گویا که در سالهای ۱۳۷۳ تا ۱۳۷۹ در ایران عرضه شده، به روش کتابشناسی معرفی شده است.

- اثر دیگر او؛ فهرستگان کتابهای بریل است که کتابشناسی کتب بریل در ایران تا سال ۱۳۷۵ می‌باشد.

شیرین تعاونی (خالقی) با همکاری ایراندخت عزیزی، کتابهای بریل را در ایران شناسایی و مشخصات کتاب‌شناختی آنها را ثبت نموده و این مآخذشناسی را آماده و منتشر کرده است: *فهرستگان کتابهای بریل/ ایران*، تهران، کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۷، ۲۶۹ ص.

این فهرست شامل آثاری است که به شیوه بریل تدوین شد و نابینایان با لمس صفحات به مطالعه آن می‌پردازند. قلمرو زمانی آن از ابتدای تولید کتب بریل تا پایان سال ۱۳۷۵ است. آثار به ترتیب الفبایی عنوان کتب تنظیم شده است. اطلاعات کتاب‌شناختی هر اثر در دو بخش فراهم آمده است: نخست اطلاعات ظاهری چاپ بینایی مثل محل چاپ، ناشر و تاریخ نشر ثبت شده؛ آنگاه اطلاعات چاپ بریل (نابینایی) مثل تعداد صفحات، ناشر و تعداد جلد چاپ شده است. هر کتاب یا نشریه نخست باید به صورت بینایی آماده چاپ شود، سپس فایل‌های آن کتاب به دستگاه بریل داده می‌شود؛ سپس متن مکتوب آن به روش برجسته‌سازی و بریل، چاپ می‌شود. کتابشناسی منابع گویا و بریل اطلاعات فهرستگان را تکمیل کرد و در سال ۱۳۷۹ منتشر شد.

مآخذ

فهرستگان کتابهای بریل ایران، ۱۳۷۷؛ کتابشناسی منابع گویا و بریل ایران، ۱۳۸۱.

پیش از این دو بار اطلاعات کتب بریل جمع‌آوری و بر اساس ضوابط کتابشناسی در قالب دو کتاب منتشر شده است. مشخصات این دو مآخذشناسی به شرح زیر است:

- شیرین تعاونی (خالقی) با همکاری مهوش بهنام و ایراندخت عزیزی کتابی با عنوان کتابشناسی منابع گویا و بریل را تدوین کرده‌اند و با مشخصات زیر منتشر شده است:

کتابشناسی منابع گویا و بریل ایران (۱۳۷۳-۱۳۷۹)، تهران، کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۱، ۳۱۰ ص.

در گذشته و تا چند دهه قبل کتاب یا مکتوب و نوشته روی کاغذ، پوست یا... و یا حفظ شده در حافظه آدمی بود و برای کسانی مثل نابینایان که از خواندن عاجز بودند؛ یا در نبود امکانات نگارشی این کتب تدوین و عرضه نمی‌شد. اما در دهه‌های اخیر سه نوع کتاب دیگر اختراع و عرضه شده است: کتاب الکترونیکی (E Book)، کتاب بریل (Touch Book) و کتاب گویا (Audio Book). اما کتاب الکترونیکی از نظر مکتوب بودن و اینکه باید با چشم خوانده شود تفاوتی با کتب سنتی ندارد، تنها تفاوت کتب الکترونیکی با کتب سنتی در جای درج کلمات است. در گذشته روی کاغذ و امثال آن نوشته می‌شد ولی الآن در فایل کامپیوتری نوشته می‌شود و باید روی ص مانیتور خوانده شود. اما کتاب بریل، با کتاب سنتی از نظر محل درج کلمات مشابه‌اند و هر دو روی کاغذ می‌آیند ولی بریل با حس لامسه و سرانگشت خوانده می‌شود ولی در روش سنتی با حس بینایی مطالعه اجرا می‌شود. کتاب گویا هم روی کاست یا CD یا DVD یا دیگر حافظه‌های الکترونیکی درج می‌شود و با استفاده از حس شنوایی دریافت می‌شود.

تولید کتب گویا و کتب بریل در چند دهه اخیر رو به افزایش

۱. کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، پژوهشگر و نویسنده